EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 31.1.2025.
COM(2025) 20 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI UN EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI

par to, kā tiek piemērota Regula (EK) 864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (“Roma II”)

{SWD(2025) 9 final}

Glosārijs

Termins	*Nozīme vai definīcija*
1971. gada *HCCH* konvencija	Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences 1971. gada 4. maija Konvencija par ceļu satiksmes negadījumiem piemērojamo likumu.
2021. gada pētījums	*British Institute of International and Comparative Law and Civic Consulting* pētījums par Regulu (EK) Nr. 864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām ("Roma II"). Pētījumā novērtēta praktiskā pieredze un interpretācijas problēmas regulas "Roma II" piemērošanā laikā no 2010. līdz 2020. gadam. Kopsavilkumu skatīt šim ziņojumam pievienotā dienestu darba dokumenta ("dienestu darba dokuments") 2. iedaļā.
2023. gada anketa	Anketa, kas 2023. gadā tika nosūtīta ES dalībvalstīm, lai apkopotu jaunāko informāciju par regulas "Roma II" piemērošanu. Skatīt dienestu darba dokumenta 3. iedaļu.
SLAPP novēršanas direktīva	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1069 (2024. gada 11. aprīlis) par sabiedrības līdzdalībā iesaistījušos personu aizsardzību pret acīmredzami nepamatotām prasībām vai ļaunprātīgu tiesvedību ("stratēģiska tiesvedība pret sabiedrības līdzdalību") (OV L, 2024/1069, 16.4.2024.).
Regula "Brisele Ia"	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (pārstrādāta redakcija) (OV L 351, 20.12.2012., 1.–32. lpp.).
EST	Eiropas Savienības Tiesa.
ES	Eiropas Savienība.
VDAR	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti (OV L 119, 4.5.2016., 1.–88. lpp.).
Dalībvalsts(-is)	Eiropas Savienības dalībvalsts(-is).
Regula "Roma I"	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 593/2008 (2008. gada 17. jūnijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I) (OV L 177, 4.7.2008., 6.–16. lpp.).
Regula "Roma II"	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 864/2007 (2007. gada 11. jūlijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām ("Roma II") (OV L 199, 31.7.2007., 40.–49. lpp.).
SLAPP	Stratēģiska tiesvedība pret sabiedrības līdzdalību.
Pētījums par ārvalstu tiesību piemērošanu	*Swiss Institute of Comparative Law* 2011. gada pētījums "Ārvalstu tiesību piemērošana civillietās ES dalībvalstīs un tās nākotnes perspektīvas". Kopsavilkumu skatīt dienestu darba dokumenta 2. iedaļā.
Pētījums par privāto dzīvi	*MainStrat* 2009. gada pētījums "Salīdzinošs pētījums par situāciju 27 ES valstīs attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām, kuras izriet no privātās dzīves un personas tiesību aizskārumiem". Kopsavilkumu skatīt dienestu darba dokumenta 2. iedaļā.
Pētījums par ceļu satiksmes negadījumiem	*Demolin, Brulard, Barthelemy – Hoche* 2009. gada pētījums "Atlīdzība pārrobežu ceļu satiksmes negadījumos cietušajiem Eiropas Savienībā: valstu prakses

	salīdzinājums, problēmu analīze un iespēju izvērtēšana pārrobežu cietušo stāvokļa uzlabošanai". Kopsavilkumu skatīt dienestu darba dokumenta 2. iedaļā.

1. IEVADS

ES 2007. gada 11. jūlijā pieņēma Regulu (EK) Nr. 864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām ("Roma II"), saskaņojot dalībvalstu tiesību kolīziju normas attiecībā uz ārpuslīgumiskām saistībām. To sāka piemērot 2009. gada 11. janvārī.

Ar regulu "Roma II" ir izveidots tiesiskais regulējums, kas ļauj noteikt, kuras valsts materiālās tiesības ES ir piemērojamas pārrobežu strīdos, kas attiecas uz ārpuslīgumiskām saistībām, it sevišķi neatļautas darbības gadījumos. Nodrošinot vienotas tiesību kolīziju normas ES, regula "Roma II" uzlabo juridisko noteiktību, paredzamību un taisnīgumu civillietās un komerclietās, kurās iesaistīta vairāk nekā viena valsts. Nemainot dalībvalstu materiālo tiesību normas par ārpuslīgumiskām saistībām, tā nodrošina, ka neatkarīgi no tā, kur ES tiek celta prasība, ir piemērojamas vienas un tās pašas materiālās tiesības. Šie elementi padara regulu "Roma II" par ES tiesību kolīziju normu būtisku daļu, jo ļauj risināt būtiskus jautājumus, kas rodas arvien vairāk mijiedarbīgā Eiropas kontekstā, un nodrošina, ka ārpuslīgumiskie strīdi tiek risināti lielā mērā saskaņoti un konsekventi visā ES.

Šajā ziņojumā ir sniegts pirmais vispārīgais novērtējums par regulas piemērošanu kopš 2009. gada, cita starpā pamatojoties uz vairākiem pētījumiem, EST un valstu tiesu judikatūras pārskatu, apspriešanām un akadēmiskiem un citiem ziņojumiem. Ilgais novērtēšanas periods ļāva Komisijai apkopot pietiekamu pieredzi regulas piemērošanā. Ziņojumā aplūkoti arī vairāki jauni un aktuāli jautājumi, piemēram, mākslīgais intelekts, arvien izteiktāka tiešsaistes vide un *SLAPP*.

Saskaņā ar regulas pārskatīšanas klauzulu tika veikti trīs konkrēti pētījumi[1]: par ceļu satiksmes negadījumiem (2009. gads), par privāto dzīvi un personas tiesībām (2009. gads) un par ārvalstu tiesību piemērošanu (2011. gads).

Papildus šiem pētījumiem Komisija izvērtēja praktisko pieredzi ar regulu "Roma II", uzdodot jautājumus dalībvalstīm un to tiesām un iestādēm. Pirmā šāda informācijas vākšana 2012. gadā parādīja, ka regula "Roma II" kopumā darbojas labi, bet praktiskā pieredze saistībā ar tās piemērošanu un attiecīgo judikatūru tobrīd joprojām bija ierobežota. Otrā informācijas vākšana notika 2023. gadā ("2023. gada anketa")[2] un ietvēra konkrētus jautājumus par jomām, uz kurām jau attiecās iepriekšējie pētījumi. Turklāt nolūkā apspriest regulas "Roma II" darbību notika divas Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla civillietās un komerclietās sanāksmes – 2012. un 2023. gadā.

Visbeidzot, saistībā ar regulas piemērošanas ilgtermiņa uzraudzību un šā ziņojuma sagatavošanu Komisija 2021. gadā pasūtīja ārēju pētījumu, lai izzinātu regulas "Roma II" piemērošanu no 2010. līdz 2020. gadam ("2021. gada pētījums").

Šā ziņojuma pamatā ir minētie avoti, kas izgaismo galvenos konstatējumus par regulas "Roma II" piemērošanu. Papildu informācija, tai skaitā sīkāki skaidrojumi, kas ir ārpus šā ziņojuma

[1] Sīkāk par pētījumiem skatīt dienestu darba dokumenta 2. iedaļā.
[2] Sīkāk par anketu skatīt dienestu darba dokumenta 3. iedaļā.

tvēruma, judikatūra un izmantotie avoti ir iekļauti šim ziņojumam pievienotajā dienestu darba dokumentā.

2. VISPĀRĒJS PĀRSKATS PAR REGULAS "ROMA II" PIEMĒROŠANU

2.1. Tvērums

Regula "Roma II" paredz noteikumus par tiesību aktiem, kas piemērojami **ārpuslīgumiskām saistībām, kuras radušās vai varētu rasties pārrobežu civillietās un komerclietās**. Tie ietver svarīgas jomas, piemēram, atbildību par ceļu satiksmes negadījumiem, intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumus, negodīgu konkurenci un darbības, kas ierobežo brīvu konkurenci, kaitējumu videi vai produktatbildību.

Noteikumi, kas reglamentē regulas "Roma II" materiālo piemērošanas jomu, praksē nav radījuši būtiskas problēmas[3]. Tomēr, neraugoties uz EST judikatūru, kurā precizēts termins "ārpuslīgumiskas saistības"[4], joprojām ir jomas, kurās, ja nav judikatūras, turpina pastāvēt neskaidrības par to, vai konkrēti prasījumi ir līgumiski vai ārpuslīgumiski, piemēram, attiecībā uz noteiktu līgumu aizsargājošo ietekmi uz trešām personām un saistībām, kas izriet no veicināšanas balvas piedāvāšanas vai izsludināšanas. Turklāt joprojām notiek debates par to, kā interpretēt īpašus izņēmumus no darbības jomas (it sevišķi tos, kas minēti 1. panta 2. punkta c) un d) apakšpunktā[5]). Tomēr ir vispāratzīts, ka šīs regulas "Roma II" tvēruma noteikšanas problēmas var atrisināt ar turpmāko judikatūru.

No otras puses, "ārpuslīgumisko saistību, kas izriet no privātās dzīves un personas tiesību aizskārumiem, tostarp no neslavas celšanas" izslēgšana no darbības jomas joprojām ir strīdīgs jautājums to ekspertu vidū, kas atbalsta leģislatīvu darbību[6].

2.2. Noteikumi par tiesību aktiem, kas piemērojami neatļautām darbībām

Saskaņā ar regulu "Roma II" standarta noteikums paredz, ka tiesību akti, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām, kuras izriet no neatļautas darbības, ir **tās valsts tiesību akti, kurā radies kaitējums** (4. panta 1. punkts, saukts arī par *lex loci damni*), ar īpašajiem noteikumiem 4. panta 2. punktā (tās valsts tiesību akti, kurā gan cietušajam, gan neatļautās darbības izdarītājam ir pastāvīgā mītnesvieta) un 3. punktā (acīmredzami ciešāka saikne), kas nodrošina elastības mehānismu, kuru izmantot gadījumos, kad vispārējais noteikums varētu nenovest pie piemērotākā juridiskā rezultāta. Šis regulējums nodrošina juridisko noteiktību un paredzamību attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami vairumā gadījumu. Vispārējā noteikuma piemērošana lielākoties nav radījusi problēmas, lai gan joprojām pastāv daži jautājumi par noteikuma piemērošanu netiešiem cietušajiem, daudzpusējām neatļautām darbībām un kaitējuma lokalizēšanu tīri finansiālu/ekonomisku zaudējumu gadījumos, jo īpaši attiecībā uz neatļautām darbībām finanšu tirgos[7].

Regulā "Roma II" ir paredzēti arī vairāki īpaši noteikumi, kas pielāgoti situācijām, kurās vispārējais noteikums var nebūt pietiekams un piemērots. Tie ietver noteikumus par produktatbildību (5. pants), negodīgu konkurenci un darbībām, kas ierobežo brīvu konkurenci

[3] Attiecībā uz neskaidrībām par dažu konkrētu prasījumu raksturojumu skatīt dienestu darba dokumenta 1. iedaļu.
[4] Sīkāk par judikatūru skatīt dienestu darba dokumenta 4. iedaļā.
[5] Sīkāk par izskatīšanā esošo *Wunner* lietu skatīt dienestu darba dokumenta 4. iedaļā.
[6] Sīkāk skatīt 3.1. nodaļā.
[7] Sk. 3.3. nodaļu par neatļautām darbībām finanšu tirgos. Sīkāk skatīt dienestu darba dokumenta 1. iedaļā.

(6. pants), kaitējumu videi (7. pants), intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumiem (8. pants) un kolektīvo rīcību (9. pants). Lai gan šo pielāgoto noteikumu mērķis ir rast risinājumus vispārējā noteikuma ierobežojumiem, to darbības jomas noteikšana var arī radīt grūtības. Piemēram, joprojām pastāv interpretācijas jautājumi attiecībā uz termina "produkts" interpretāciju saistībā ar produktatbildību[8] un attiecībā uz intelektuālā īpašuma tiesībām, uz kurām attiecas 8. pants[9].

Vispārīgāk runājot, tika ziņots par problēmām gadījumos, kad piesaistes kritēriju dēļ vienam strīdam tiek piemēroti vairāki atšķirīgi tiesību akti, it sevišķi attiecībā uz autortiesībām, tāpēc tiesām ir ļoti sarežģīti piemērot ārvalstu tiesības ar pietiekamu zināšanu līmeni, un tas palielina darījumu izmaksas, piemēram, tulkošanai un ekspertīzei, un galu galā rada neskaidrības par tiesvedības iznākumu[10]. Šis fenomens, kas var nozīmēt, ka vienam strīdam vienlaikus ir jāpiemēro sarežģīta piemērojamo tiesību aktu "mozaīka", it sevišķi ir vērojams attiecībā uz tiešsaistē izdarītām neatļautām darbībām, ja i) kaitējums var rasties vienlaicīgi vairākās valstīs vai ja ii) viena un tā pati rīcība var pārkāpt intelektuālā īpašuma tiesības, it sevišķi autortiesības, vairāk nekā vienā valstī. Līdzīgas problēmas var rasties, piemēram, kolektīvās tiesiskās aizsardzības vai masveida negadījumu gadījumos. Ir vairāki ieteikumi par to, kā risināt problēmu, kas saistīta ar vairāku tiesību aktu vienlaicīgu piemērošanu, it sevišķi autortiesību pārkāpumu jomā. Kā skaidrots dienestu darba dokumenta 1. iedaļā, daži no šiem ierosinājumiem ietver leģislatīvus grozījumus regulā "Roma II"[11].

2.3. Citi regulas "Roma II" noteikumi

Regula "Roma II" ietver arī noteikumus par tiesību aktiem, kas piemērojami "netaisnas iedzīvošanās, *negotiorum gestio* un *culpa in contrahendo*" gadījumos (III nodaļa). IV nodaļā ir paredzēta iespēja, ka puses var vienoties attiecināt uz ārpuslīgumiskām saistībām tiesību aktus pēc savas izvēles. Šo noteikumu piemērošana parasti nav problemātiska, ir ziņots vien par dažām problēmām[12].

2.4. Kopīgi noteikumi, citi noteikumi un nobeiguma noteikumi

Regulas "Roma II" nodaļas par kopīgiem noteikumiem, citiem noteikumiem un nobeiguma noteikumiem parasti darbojas bez būtiskām problēmām. Tomēr saikne ar spēkā esošajām starptautiskajām konvencijām un citiem instrumentiem, it sevišķi ar 1971. gada *HCCH* Konvenciju par ceļu satiksmes negadījumiem piemērojamo likumu, ir radījusi dažas praktiskas grūtības sakarā ar to, ka pastāv divi tiesību kolīziju režīmi attiecībā uz prasījumiem sakarā ar pārrobežu ceļu satiksmes negadījumiem, kā skaidrots dienestu darba dokumenta 1. iedaļā.

[8] Skatīt dienestu darba dokumenta 1. iedaļas 1.2.2. punktu. Jautājums ir par to, vai jēdziens "produkts" pirmajā daļā attiecas arī uz i) produktu, kas nav tieši tāds pats priekšmets kā attiecīgais defektīvais produkts, bet kas pieder pie tā paša ražotāja izlaiduma vai sērijas, un tāpēc tam ir tikai nelielas atšķirības (piemēram, marķējums vai iepakojums), vai ii) jebkuru tāda paša veida produktu.

[9] Neraugoties uz neizsmeļošo intelektuālā īpašuma tiesību sarakstu 26. apsvērumā.

[10] Pētījums par intelektuālā īpašuma tiesību pārrobežu piemērošanu ES, 2021. gads, 57. un 58. lpp.

[11] Piemēram, piemērot ciešāko saikni ar aizskārumu kā attiecīgo piesaistes kritēriju vai atļaut – pretēji pašreizējam regulas "Roma II" 8. panta 3. punktam – piemērojamo tiesību aktu izvēli.

[12] Sīkāk skatīt dienestu darba dokumenta 1. iedaļā.

3. REGULAS "ROMA II" PIEMĒROŠANA KONKRĒTĀS JOMĀS

3.1. Privātās dzīves un personas tiesību aizskārumi, tai skaitā neslavas celšana un *SLAPP*

Ārpuslīgumiskās saistības, kuras izriet no privātās dzīves un personas tiesību aizskārumiem, ietverot neslavas celšanu, tika izslēgtas no regulas "Roma II" darbības jomas, jo likumdošanas sarunās netika panākta vienošanās par piemērotu piesaistes kritēriju šai neatļauto darbību jomai. Ar privāto dzīvi saistītas neatļautas darbības liek līdzsvarot pretrunīgās pamattiesības uz vārda un informācijas brīvību, no vienas puses, un tiesības uz privāto dzīvi un reputāciju, no otras puses. Atsevišķas dalībvalstis šo līdzsvaru savās tiesību un konstitucionālajās sistēmās panāk dažādos veidos. Šīs atšķirības likumdošanas pieejās[13] un vārda brīvības kritiski svarīgā loma demokrātiskā sabiedrībā bija daži no faktoriem, kas noteica prasījumu par privāto dzīvi izslēgšanu no regulas "Roma II" darbības jomas, jo nebija vienprātības par piemērotu piesaistes kritēriju.

Rezultātā šādos gadījumos piemērojamos tiesību aktus joprojām nosaka katras dalībvalsts tiesību kolīziju normas, un starp šīm normām pastāv būtiskas atšķirības. Tas, ka pastāv šāda juridiskā sadrumstalotība, apgrūtina iespēju paredzēt, kādi tiesību akti būs piemērojami pārrobežu privātās dzīves aizskārumu gadījumos un kāds būs strīda rezultāts.

Šķiet, ka visumā pastāv kritiska nostāja attiecībā uz šīs svarīgās prasījumu grupas izslēgšanu no regulas "Roma II" darbības jomas. Piemēram, profesionāļi un ieinteresētās personas, kas aptaujāti saistībā ar pētījumu par privāto dzīvi un 2021. gada pētījumu, kopumā pauda viedokli, ka pašreizējā situācija ir neapmierinoša. Turklāt 2023. gada atbildēs lielākā daļa dalībvalstu pauda viedokli, ka tiesību kolīziju normas šajā jomā būtu labāk jāsaskaņo. Šķita, ka nebija nevienas stingras nostājas par labu tam, lai šīs neatļautās darbības izslēgtu no turpmākas iekļaušanas regulā "Roma II"; tomēr dažas dalībvalstis pauda šaubas par to, vai ir iespējams atrast pieņemamu vienotu piesaistes kritēriju, lai pienācīgi līdzsvarotu pretrunīgās tiesības un intereses.

Kopš regulas "Roma II" pieņemšanas ir iesniegti vairāki priekšlikumi par piemērotu piesaistes kritēriju. Turklāt arī citās jomās ir veikts darbs attiecībā uz privātās dzīves un personas tiesību jautājumu. Tas ietver turpmāk uzskaitīto.

- **2008. gada pētījums par privāto dzīvi un Eiropas Parlamenta veiktie turpmākie pasākumi** – pētījumā par privāto dzīvi, kas aprakstīts dienestu darba dokumenta 2. iedaļā, tika izzināti dalībvalstu noteikumi attiecībā uz privāto dzīvi un apzināti iespējamie risinājumi grūtībām, kas rodas gadījumos, kad nav attiecīga noteikuma regulā "Roma II". Tajā arī pausts pārliecinošs atbalsts to tiesību aktu saskaņošanai, kas piemērojami neslavas celšanas gadījumos.

[13] Jo īpaši Apvienotās Karalistes tiesību pieeja, kas neslavas celšanas lietās būtiski nosliecas par labu prasījuma iesniedzējam, tolaik ievērojami atšķīrās no lielākās daļas citu dalībvalstu pieejas. Skatīt pētījumu par privāto dzīvi.

Pēc 2008. gada pētījuma publicēšanas Eiropas Parlaments 2012. gadā pieņēma rezolūciju, kurā tas ierosināja papildināt regulu "Roma II" ar tiesību kolīziju normu par privāto dzīvi un personas tiesībām, kuras pamatā būtu kvalificēts *lex loci damni*[14].

- **VDAR** – Regulas (ES) 2016/679 ("VDAR"), ko kopš 2018. gada piemēro fizisku personu personas datu aizsardzībai ES, 79. un 82. pantā ir saskaņoti daži datu aizsardzības tiesību aktu privātās izpildes aspekti[15]. Šajos noteikumos ir ietverti materiāltiesiskās normas par tiesībām uz efektīvu tiesisko aizsardzību pret datu pārziņiem un apstrādātājiem un tiesībām prasīt atlīdzību no datu pārziņiem un apstrādātājiem par kaitējumu, kas fiziskām personām radies VDAR pārkāpumu rezultātā.

  Ja regulā "Roma II" iekļaus noteikumu par tiesību aktiem, kas piemērojami privātās dzīves un personas tiesībām, būs rūpīgi jāapsver mijiedarbība ar VDAR. Lai gan attiecībā uz tiesību uz kompensāciju aspektiem, kas ir vienoti reglamentēti VDAR, vienas, nevis citas dalībvalsts tiesību aktu noteikšana par piemērojamiem tiesību aktiem saskaņā ar regulu "Roma II" būtu bez praktiskām sekām, tas tā nebūtu attiecībā uz šo tiesību aspektiem, kuri VDAR nav aplūkoti[16].

- **Regula "Brisele Ia" un attiecīgā judikatūra** – uz starptautiskās jurisdikcijas noteikumiem attiecībā uz privātās dzīves un personas tiesību aizskārumiem un prasījumiem par neslavas celšanu attiecas regula "Brisele Ia". Vairākos prejudiciālos nolēmumos ilgākā laikposmā EST bija iespēja precizēt šos noteikumus, it sevišķi jēdzienu par vietu, kur kaitējums materializējas neslavas celšanas gadījumā gan papīra formāta publikācijās, gan internetā[17]. Tādējādi saskaņā ar regulu "Brisele Ia" prasību par zaudējumu atlīdzību sakarā ar neslavas celšanu ir iespējams pēc prasījuma iesniedzēja ieskatiem celt vairākās jurisdikcijās[18].

  Praksē, ņemot vērā gan pieejamo jurisdikciju izvēli, gan to, ka ES nav vienotas piemērojamo tiesību normas, prasījuma iesniedzēji bieži vien izvēlas celt prasību tiesā, kurā ir vislabvēlīgākie piemērojamie tiesību akti. Dažos gadījumos[19] šai tiesai var būt niecīga saikne ar izskatāmo strīdu. Tas var radīt auglīgu augsni tiesu iestāžu īstenotai vajāšanai, piemēram, *SLAPP* kontekstā.

---

[14] Konkrētāk, saskaņā ar rezolūciju būtu jāpiemēro tās valsts tiesību akti, kurā ir radies(-ušies) būtiskākais(-ākie) zaudējuma vai kaitējuma elements(-i). Tomēr, ja atbildētājs nebūtu varējis saprātīgi paredzēt savas darbības būtiskās sekas šajā valstī, tiktu piemēroti tās valsts tiesību akti, kurā ir atbildētāja pastāvīgā dzīvesvieta.

[15] VDAR attiecas tikai uz personas datu apstrādi un neattiecas uz citiem privātās dzīves tiesību aizskārumiem.

[16] Piemēram, tā kā VDAR nav noteikumu par kaitējuma apmēra noteikšanu, šādi noteikumi ir jāparedz katras dalībvalsts tiesību sistēmā, ievērojot līdzvērtības un efektivitātes principus. Protams, dalībvalsts piemērojamajiem tiesību aktiem saskaņā ar regulu "Roma II" var būt arī praktiskas sekas attiecībā uz prasījumiem, kas attiecas uz nepersondatiem, uz kuriem attiecīgi neattiecas VDAR, piemēram, prasījumiem, kuru pamatā ir mirušu vai juridisku personu datu apstrāde.

[17] Sīkāk par judikatūru skatīt 2023. gada pētījuma par regulas "Brisele Ia" piemērošanu 113. un 114. lpp.

[18] Papildus atbildētāja domicila vispārējai tiesai "vieta, kur materializējies kaitējums" kā tiesu ietver vietu, kur cietušajam ir "interešu centrs", kurā var celt prasījumu par visu kaitējumu, taču tikai attiecībā uz neslavas celšanu tiešsaistē, kā arī katru dalībvalsti, kurā ir pieejams neslavu cēlušais saturs, bet tikai attiecībā uz kaitējumu, kas nodarīts šajā dalībvalstī.

[19] Piemēram, lietā *Gtflix TV*. Skatīt dienestu darba dokumenta 4. iedaļu.

- ***SLAPP*** ("stratēģiska tiesvedība pret sabiedrības līdzdalību") ir tiesvedība – parasti prasījumi attiecībā uz neslavas celšanu vai privāto dzīvi –, kura netiek celta, lai patiesi aizstāvētu vai īstenotu tiesības, bet kuras galvenais mērķis ir nepieļaut un ierobežot sabiedrības līdzdalību vai sodīt par to. Norādes par šādu mērķi ietver, piemēram, prasījuma pārmērīgo raksturu, vairākkārtējas tiesvedības sākšanu vai procesuālās taktikas ļaunprātīgu izmantošanu. Ja *SLAPP* ir pārrobežu dimensija, prasījuma iesniedzēji var celt prasību jurisdikcijā, kuru viņi uzskata par labvēlīgu vai kurā atbildētājam rodas īpaši augstas izmaksas, vai pat vairākās jurisdikcijās.

  Ņemot vērā šā fenomena izplatīšanos ES un risku, ko tas rada vārda brīvībai un mediju brīvībai, apturot publiskās debates, ES 2024. gadā pieņēma *SLAPP* novēršanas direktīvu, lai nodrošinātu pienācīgas procesuālās garantijas pret šādu ļaunprātīgu tiesvedību. Sarunu laikā Eiropas Parlaments ierosināja iekļaut īpašu tiesību kolīziju normu, bet galu galā likumdevēji vienojās, ka ar *SLAPP* saistītie piemērojamo tiesību noteikumu aspekti būtu jāizvērtē turpmākā regulas "Roma II" pārskatīšanā.

  Šis pēdējā laikā novērotais *SLAPP* fenomens īpaši izceļ to, ka problēmas, ko rada pieejamo jurisdikciju skaita palielināšanās un tiesību kolīziju normu trūkums neslavas celšanas un privātās dzīves lietās, var tikt izmantotas ļaunprātīgi, lai kavētu sabiedrības līdzdalību. Tomēr šīs problēmas ir kopīgas visām neslavas celšanas un privātās dzīves lietām. Tāpēc, ja regulai "Roma II" tiktu pievienota tiesību kolīziju norma, tai, iespējams, būtu jābūt vispārpiemērojamai privātās dzīves un personas tiesību aizskārumiem neatkarīgi no tā, vai tie ir vai nav ļaunprātīgi. Dalībvalstis, ar kurām apspriedās par šo aspektu, arī piekrita, ka potenciālajam noteikumam regulā "Roma II" vajadzētu būt vispārīgam[20].

Tādējādi secināms, ka, šķiet, ka pastāv argumentu kritiskā masa tam, lai apsvērtu regulas "Roma II" grozījumu, ar ko darbības jomā tiktu ietvertas *ārpuslīgumiskās saistības, kuras izriet no privātās dzīves un personas tiesību aizskārumiem, tai skaitā neslavas celšanas*. Saistībā ar šo apsvērumu ir visaptveroši jāizvērtē mijiedarbība ar regulu "Brisele Ia" un piemērotas iespējas ieviest atbilstošu tiesību kolīziju normu.

3.2. Mākslīgais intelekts (MI)

Regulas "Roma II" turpmāku piemērošanu lietās, kas attiecas uz ārpuslīgumiskām saistībām attiecībā uz MI izmantošanu, ietekmēs materiālo tiesību sistēmu attīstība, reaģējot uz strīdiem, kas saistīti ar MI. Tā kā tiesās un tehnoloģiju attīstībā palielināsies ar MI saistītu gadījumu skaits, tiesību sistēmām būs jāpielāgo un jāizstrādā regulējums MI radīto izaicinājumu risināšanai. Tas var ietvert atbildības noteikšanu, rūpības standartu noteikšanu un juridisko pienākumu noteikšanu ar MI saistītos kontekstos. Pašreizējā tehnoloģiju attīstība un tiesiskā

[20] Par 2023. gada anketu skatīt dienestu darba dokumenta 3. iedaļā. Vairākas dalībvalstis norādīja, ka tās nav informētas par būtiskām grūtībām, ar kurām pārrobežu kontekstā saskaras personas, kas cietušas no *SLAPP*, vai arī norādīja, ka vienota ES pieeja tiesību kolīziju normām, iespējams, nespētu tās novērst. Turpretī viena dalībvalsts konkrēti apgalvoja, ka ar vienotiem piemērojamajiem tiesību aktiem tiesību uz aizstāvību īstenošana tiktu vienkāršota.

vide attiecībā uz pamatnoteikumiem, kas reglamentē MI izmantošanu, nākotnē noteiks jautājumus par regulas "Roma II" piemērošanu MI lietām[21].

Tomēr, ņemot vērā to, ka joprojām tiek apzinātas pieejas, kā tikt galā ar grūtībām, kas saistītas ar MI plašāku izmantošanu, ir grūti novērtēt, vai un cik lielā mērā regulā "Roma II" varētu būt vajadzīgi īpaši noteikumi. Lielākā daļa dalībvalstu savās atbildēs piekrita, ka lietās, kas saistītas ar MI izmantošanu, ir maz praktiskas pieredzes attiecībā uz tiesību aktu izvēles problēmām, un, ja iespējamās problēmas tika minētas, tās netika precizētas. Tika norādīts, ka būtu pāragri meklēt problēmu risinājumus, nenogaidot, lai redzētu, kādas tās varētu būt, un tika formulēts jautājums, vai būtu pat jāapsver īpaši noteikumi par MI atbildību, jo regula "Roma II" ir apzināti tehnoloģiski neitrāla.

Šī kopumā piesardzīgā pieeja tika ievērota arī 2021. gada pētījumā, kurā tika norādīts uz praktisku piemēru trūkumu šajā jomā un to, ka tiesību sistēmas vēl nebija definējušas savu pieeju materiālās atbildības uzlikšanai, jo īpaši jautājumu par to, vai primāri atbildīgam vajadzētu būt MI sistēmas ražotājam vai lietotājam.

Iepriekš izklāstītais ļauj secināt, ka, ņemot vērā nepieciešamību veikt turpmāku analīzi, vēl nav pienācis laiks paredzēt nekādus iespējamus grozījumus regulā "Roma II", lai ieviestu tieši uz MI vērstus noteikumus.

3.3. Neatļautas darbības finanšu tirgos un atbildība par prospektiem

Bieži, it sevišķi akadēmiskajās aprindās, tiek apspriesta regulas "Roma II" piemērošana neatļautām darbībām finanšu tirgos un atbildībai par prospektiem. Paužot pretrunīgus viedokļus, it īpaši tika diskutēts par to, kā 4. pantu piemērot gadījumiem, kad ārpuslīgumiskas saistības izriet no neatļautas darbības finanšu tirgū. Daži autori apgalvo, ka regulas "Roma II" 4. panta vispārīgais noteikums nav piemērots, lai reglamentētu **neatļautu darbību gadījumus finanšu tirgos, ietverot atbildību par prospektiem**, jo nodarītais kaitējums ir tīri ekonomiska rakstura un tādējādi tā lokalizēšana pēc *lex loci damni* ir apgrūtināta. Turklāt atkarībā no 4. panta 1. punkta interpretācijas situācijās, kad ietekmētie investori vai to konti atrodas dažādās valstīs, pret vērtspapīru emitentiem (vai citām atbildīgajām personām) var tikt iesniegti prasījumi saskaņā ar dažādiem tiesiskajiem režīmiem par vienu un to pašu darbību, piemēram, nepareizu informācijas atspoguļojumu prospektā.

Jautājums par to, kā saskaņā ar regulu "Roma II" lokalizēt tīri finansiālus zaudējumus, neaprobežojas tikai ar neatļautu darbību finanšu tirgos gadījumiem[22], bet galvenokārt ir izvirzīts šajā kontekstā. EST ir iesniegti vairāki lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu par finansiālo zaudējumu lokalizēšanu saistībā ar jurisdikcijas noteikšanu saskaņā ar regulu

[21] Sk. Komisijas priekšlikumu "Direktīva par ārpuslīgumiskās civiltiesiskās atbildības noteikumu pielāgošanu mākslīgajam intelektam (MI atbildības direktīva)", COM(2022) 496 final. Priekšlikumā nav ietvertas tiesību kolīziju normas, un, lai gan saskaņošana mazina rezultātu atšķirības, kas varētu izrietēt no vienas vai otras dalībvalsts tiesību aktu piemērošanas, tā attiecas tikai uz ļoti specifiskiem elementiem, kuri saistīti ar pierādījumu atklāšanu un pierādīšanas pienākumu, un pat šajā ierobežotajā darbības jomā tā ir minimāla saskaņošana, tādēļ joprojām pastāvēs atšķirības.

[22] Sk., piemēram, izskatīšanā esošo *Wunner* lietu, kurā EST tiek lūgts noteikt "vietu, kur radies kaitējums" gadījumā, kas attiecas uz neatļautu darbību saistībā ar azartspēļu zaudējumiem.

"Brisele Ia", bet šajā jautājumā vēl nav absolūti skaidri formulētas judikatūras[23]. Šo nolēmumu nodošana regulas "Roma II" kontekstā varētu radīt nevēlamus rezultātus, ietverot to tiesību aktu sadrumstalotību, kas piemērojami neatļautai darbībai vienotā finanšu tirgū[24]. Piemērojamo tiesību aktu sadrumstalotība arī apgrūtinātu ieguldītāju kolektīvo rīcību un, iespējams, radītu nepamatotas atšķirības ieguldītāju aizsardzības standartos. Turklāt var būt grūti iepriekš paredzēt tiesību aktus, jo darījumi ar finanšu instrumentiem parasti notiek sekundārajos tirgos vai emitentam (vai starpniekam) lielākoties nav zināma ieguldītāja pastāvīgā mītnesvieta vai bankas, kas tur kontu, reģistrācijas vieta.

Ir ierosināti dažādi piemērota risinājuma varianti. Piemēram, daži pētnieki ierosināja 4. pantu (re)interpretēt ar judikatūru, pamatojoties uz nemainītu tekstu, lai novērstu nenoteiktību attiecībā uz kaitējuma rašanās vietu. It sevišķi bieži tiek apgalvots, ka šai vietai būtu jāsakrīt ar attiecīgo ietekmēto finanšu tirgu. Citos ierosinājumos, piemēram, tika ieteikts izmantot 4. panta 3. punkta izņēmuma klauzulu, tādējādi paredzot vienas valsts tiesību aktus, kas piemērojami visam strīdam, piemēram, tās valsts tiesību aktus, kurā vērtspapīri ir kotēti vai pielaisti tirdzniecībai.

Alternatīvi, lai visaptveroši risinātu šīs bažas, ir ierosināts grozīt regulu "Roma II" nolūkā noteikt īpašu tiesību kolīziju normu attiecībā uz ārpuslīgumiskām saistībām, kas izriet no neatļautas darbības finanšu tirgū, ietverot atbildību par prospektiem[25]. Ar šo noteikumu uz šiem pienākumiem varētu attiecināt **tās valsts tiesību aktus, kurā atrodas attiecīgais tirgus (kur ir atļauts tirgot attiecīgo finanšu instrumentu)**. Tomēr tiek apšaubīts, vai šāds noteikums darbotos visos gadījumos, ietverot arī biržā nekotētus finanšu instrumentus (pārdošana ārpus biržas). Lai gan lielākā daļa pētnieku dod priekšroku tiesību kolīziju normām, kas vērstas uz attiecīgo regulēto tirgu, pastāv arī citi priekšlikumi[26].

Dalībvalstis, līdzīgi kā 2021. gada pētījumā[27], ziņoja, ka gadījumi, kas saistīti ar neatļautu pārrobežu darbību finanšu tirgos un atbildību par prospektiem, nav notikuši bieži, un tādējādi ar regulas "Roma II" piemērošanu saistītās problēmas bija skaita ziņā ierobežotas. Savukārt trīs dalībvalstis ziņoja par praktiskām grūtībām regulas "Roma II" piemērošanā šai neatļauto darbību jomai un ierosināja apsvērt iespēju ieviest īpašu attiecīgu tiesību kolīziju normu. Tika ieteikti vai nu tās valsts tiesību akti, kuras tirgū vērtspapīri ir kotēti, vai arī tās valsts tiesību akti, kurā ir emitenta juridiskā adrese.

Lai gan uz šo problēmu īpaši norāda akadēmiskās aprindas, EST prejudiciālie nolēmumi saistībā ar jurisdikcijas noteikšanu neatļautu darbību finanšu tirgos un atbildības par prospektiem gadījumā liecina, ka finansiālo zaudējumu lokalizēšana kļūst par aktuālu

[23] Piemēram, lietā *Kolassa* EST sprieda, ka kaitējums, kas izriet no maldinošas informācijas prospektā, ir radies ieguldītāja domicilā, ja vien šī vieta sakrīt ar tās bankas reģistrācijas vietu, kura pārvalda ieguldītāja kontu. Savukārt jaunākajā spriedumā lietā *VEB/BP* EST ieņēma striktāku nostāju un noteica, ka vieta, kur radies kaitējums, nav tā dalībvalsts, kurā atrodas konta turētājas bankas vai ieguldījumu brokeru sabiedrības juridiskā adrese, ja šai sabiedrībai šajā dalībvalstī nav piemērojami tiesību aktos noteiktie ziņošanas pienākumi.

[24] Tas it sevišķi tā būtu, ja tiktu ievērota judikatūra, kas finansiālo zaudējumu lokalizē valstī, kurā tiek turēts ieguldītāja konts.

[25] Sk., piemēram, *German Council on Private International Law* 2012. gada 31. marta rezolūciju, *IPRax* 2012/5, 471. lpp., kur ierosināts ieviest īpašu tiesību kolīziju normu attiecībā uz neatļautu finanšu darbību, pamatojoties uz tās valsts tiesību aktiem, kurā tiek tirgots attiecīgais finanšu instruments. Papildus ierosinātajām izmaiņām apsvērumos ir iekļauta arī izņēmuma klauzula un klauzula attiecībā uz instrumentiem, ko tirgo vairāk nekā vienā tirdzniecības vietā. Sk. arī 2021. gada pētījumu, 34. lpp.

[26] Piemērus sk. 2021. gada pētījuma 33. un 239. lpp.

[27] 396. lpp.

jautājumu arī praktiķu vidū. No tā izriet, ka būtu sīkāk jāizvērtē, kā risināt gadījumus, kad kaitējums ir tīri ekonomiska rakstura, regulā "Roma II", iespējams, iekļaujot īpašu tiesību kolīziju normu, kas attiecas uz neatļautu darbību finanšu tirgos un atbildību par prospektiem, vai arī atstājot to tiesu interpretācijas ziņā.

3.4. Kolektīvā tiesiskā aizsardzība un lietas, kurās iesaistītas vairākas puses

Vairāku valstu scenāriji, kas ietver produktatbildības gadījumus, negodīgas konkurences darbības un darbības, kas ierobežo brīvu konkurenci, atbildību par prospektiem, negadījumus ar vairākiem transportlīdzekļiem vai masveida kaitējumu patērētājiem, ir daži no piemēriem, kad cietušo grupai vienas un tās pašas darbības rezultātā var tikt nodarīts kaitējums. Šādās situācijās, kad kolektīvajā prasībā tiek lūgts atlīdzināt zaudējumus visiem grupas dalībniekiem, kam nodarīts kaitējums, kaitējums ir jālokalizē neatkarīgi un atsevišķi katram prasījumam un katram cietušajam. Tāpēc kolektīvās tiesiskās aizsardzības gadījumos tiesai, kurā celta prasība, dažādu grupas prasījuma iesniedzēju prasījumiem var būt jāpiemēro atšķirīgas materiālās tiesības. Tas it sevišķi var attiekties uz pārstāvības prasībām patērētāju kolektīvo interešu aizsardzībai, kas celtas saskaņā ar salīdzinoši nesen pieņemto Direktīvu (ES) 2020/1828[28], ja pārstāvēto patērētāju domicils ir vairāk nekā vienā valstī. Atšķirīgu materiālo tiesību piemērošana parasti sarežģī lietas izskatīšanu, palielina tiesvedības izmaksas un ilgumu un var samazināt patērētāju kustības tiesvedības stratēģiju intensitāti. No otras puses, alternatīvais risinājums, t. i., dažādu piemērojamo tiesību aktu attiecināšana uz prasījumiem atkarībā no tā, vai tie tiek iesniegti individuāli vai kopīgi kolektīvās tiesiskās aizsardzības kontekstā, var ietekmēt piemērojamo tiesību normu paredzamību un līdz ar to arī juridisko noteiktību.

Jautājumā par to, vai regula "Roma II" ir piemērota kolektīvajai tiesiskajai aizsardzībai, kas var nozīmēt lielu skaitu potenciāli piemērojamo tiesību aktu, dalībvalstu viedokļi 2023. gada anketā atšķirās. Lai gan vairākums neizteica piezīmes vai uzskatīja, ka pašreizējā situācija ir apmierinoša[29], dažas norādīja uz iespējamām problēmām vai uzskatīja, ka risinājums ir sadalīt prasību daļās atkarībā no attiecīgajiem piemērojamajiem tiesību aktiem.

Lai gan šajā posmā nevar secināt, vai varētu būt kāds cits risinājums, nevis pašreizējais statuss, kas atvieglotu kolektīvo tiesisko aizsardzību un nodrošinātu juridisko noteiktību attiecībā uz piemērojamajiem tiesību aktiem neatkarīgi no izvēlētās kompensācijas pieprasīšanas procedūras, šim novērtējumam būtu jāpievērš papildu uzmanība saistībā ar iespējamu regulas "Roma II" pārskatīšanu.

4. SECINĀJUMS

Ņemot vērā praktisko pieredzi, kas gūta piecpadsmit gadu laikā kopš regulas "Roma II" stāšanās spēkā, pamatojoties uz dalībvalstu un ieinteresēto personu viedokļiem, kā arī šīs pieredzes novērtējumu dažādos pētījumos, var secināt, ka regula kopumā darbojas labi un atbilst paredzētajam mērķim. Juridisko noteiktību attiecībā uz regulas interpretāciju vēl vairāk uzlaboja EST nolēmumi[30] un valstu judikatūra.

---

[28] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2020/1828 (2020. gada 25. novembris) par pārstāvības prasībām patērētāju kolektīvo interešu aizsardzībai (OV L 409, 4.12.2020., 1. lpp.).

[29] Viena dalībvalsts norādīja, ka parasti risinājums būtu 4. panta 3. punkta izmantošana.

[30] Sīkāk par judikatūru skatīt dienestu darba dokumenta 4. iedaļā.

Tomēr šā ziņojuma konstatējumi atklāj vairākus jautājumus, kurus būtu jāturpina padziļināti analizēt, lai novērtētu, vai ir vēlami regulas "Roma II" mērķtiecīgi leģislatīvie pielāgojumi un kādas varētu būt iespējas tos efektīvi ieviest. Šie jautājumi it sevišķi ir šādi:

- novērtējums par izslēgšanu no regulas "Roma II" darbības jomas attiecībā uz privāto dzīvi un personas tiesībām, tai skaitā neslavas celšanu;
- regulas "Roma II" piemērošana gadījumos, kad kaitējums rodas vienlaikus daudzās jurisdikcijās, kā rezultātā ārpuslīgumiskajām saistībām, iespējams, tiek piemēroti vairāki valstu tiesību akti (piemēram, kolektīvās tiesiskās aizsardzības un neatļautas darbības gadījumi, kas izdarīti tiešsaistē, tostarp intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumi tiešsaistē, it sevišķi autortiesību pārkāpumi);
- neatļautas darbības, kas rada tikai ekonomiskus zaudējumus, arī neatļautas darbības finanšu tirgos un atbildība par prospektiem.

Pamatojoties uz minēto, lai novērtētu, vai ir vajadzīgas izmaiņas tiesību aktos, Komisija veiks turpmāku analīzi nolūkā apsvērt un, iespējams, sagatavot priekšlikumu grozīt vai pārstrādāt regulu saskaņā ar labāka regulējuma noteikumiem. Šajā kontekstā var veikt arī turpmāku analīzi, lai novērtētu citu iespējamo grozījumu pamatotību vai – jomās, kurās spēkā esošie noteikumi ir pilnībā piemēroti –, iespējamus tekstuālus precizējumus, lai atvieglotu to piemērošanu.